

İSLAM'DA KADIN VE HİCAP

<"xml encoding="UTF-8?">

İSLAM'DA KADIN VE HİCAP

Hicap ve kadının toplumdaki yeri geçmiş asırlardan günümüze dek ilmi kitap ve dergilerde incelenerek, araştırılan konulardandır.

Son yüzyılda Batı zihniyet ve kültürü İslami ülkelere sızdı ve müslüman kadınların ideallerini alt-üst ederek; ahlak, gelenek ve itikadi değerlerinin çoğunu değişime uğrattı. Ne yazık ki, fikri ve itikadi gerçeklerin batı ve batı hayranlarının menfi propagandasına hedef olması, ahlakî ve dini esaslarımızı yıkmayı hedefleyen İslam düşmanlarının siyasetleri sonucunda müslüman kadın, yabancıların örf ve geleneklerine körü körüne uyan bir fert haline geldi. Hatta bazı kesimler müslüman kadının iffet ve haysiyetine karşı tertiplenen bu saldırıları meşrulaştırmak yolunu bile aramaya kalkışarak İslam'da örtünme, başı örtme diye bir emrin olduğu hususunda şüphe uyandırmaya başlamışlardır.

"Acaba hicap tamamen İslami bir emir ve sünnet mi, yoksa bazı yersiz bağnazlıklardan mı kaynaklanıyor?" sorusu kanaatimizce, hiç olmazsa bazı aldatılmış fertler için söz konusu olduğundan, Kur'an ve sünnet ışığında İslam'da tesettürün hüküm ve sınırlarını açıklamaya çalışacağız. Maksudımız Kur'an, sünnet ve İslami örfte özel bir yeri olan ve mukaddes İslam dininin inkâr edilemeyecek zaruretlerinden biri sayılan hicap meselesini İslam çerçevesi içerisinde çeşitli yönlerden ele almak, hüküm ve hikmetini kısaca açıklamaktır. Aynı zamanda hicabın kök ve temelinin, hangi ırk ve soydan olursa olsun, kadının fıtratında yer aldığını aydınlatmak için kadının hicap, iffet ve kendini koruma meselesini tarihi açıdan araştırmamız gerekecek. Çünkü fıtrat ve İslam'a aykırı olan her hareket, insanlığın şahsiyet ve varlığına inen bir darbe demektir. Bu yüzden kadının fıtri özelliklerinin neyle uyum sağladığı aydınlatılmalıdır.

Kur'an, Hadis ve Fıkıhta Hicap

Örtünme, her şeyden önce kadın ve erkeğin birbirlerine karşı riayet etmeleri gereken bir hükümdür. İlişki ve dolayısıyla bakma olmazsa hicabı söz konusu etmek kökten boş ve abes bir

şey olur. İşte kadınların örtünme gerekliliği, mahrem olmayan erkeklerin onları görmelerinden kaynaklanıyor. Çünkü birbirine yabancı olan kadın ile erkeğin örtüsüz ve ölçüsüz ilişkileri, şehvet kıvılcımlarını tutuşturarak, onların hayatını sağlık ve istikrar rayından çıkartarak, hayvanî bir yaşantıya ve bedbahtlığa çevirebilir. Önce, bu konuda inen ve genelde Nur ve Ahzab surelerinde yer alan ayetleri mealen naklederek daha sonra bazı nükte ve imalarına değineceğiz. Ve gerektiğinde konu hakkındaki hadislerle başvuracağız.

"Ey Muhammed! Mü'min erkeklere söyle: Gözlerini bakılması yasak olandan çevirsinler, mahrem yerlerini korusunlar. Bu onların arınması için daha iyidir. Allah hiç şüphesiz onların yaptıklarından haberdardır.

Mü'min kadınlara da söyle: Gözlerini bakılması yasak olandan çevirsinler, iffetlerini korusunlar. Süslerini, kendiliğinden görünen kısmı müstesnâ, açmasınlar. Başörtülerini yakalarının üzerine salsınlar. Süslerini kocaları veya kayınbabaları veya oğulları veya kocalarının oğulları veya kardeşleri veya erkek kardeşlerinin oğulları veya kız kardeşlerinin oğulları veya müslüman kadınlar veya câriyeleri veya erkekliliği kalmamış hizmetçileri ya da kadınların mahrem yerlerini henüz anlamayan çocuklardan başkasına göstermesinler. Gizledikleri süsün bilinmesi için ayaklarını yere vurmasınlar. Ey inananlar, saadete ermeniz için hepiniz tövbe ederek Allah'ın hükmüne dönün."[1]

Bakmak ve Sınırı

Bu ayetler, mahrem olmayan erkek ve kadının birbirine bakmasının haram olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Ama bunun sınırı bu ayetlerde tam olarak belirlenmemiştir. Bu gibi konularda Kur'an ve sünnetten hüküm çıkarma yeteneğine sahip olan büyük fakihler görüş ileri sürebilirler.

Fıkhi açıdan kesin olarak şunu söyleyebiliriz: Yabancı erkeğin, zevk alma kastı olmasa dahi mahrem olmayan kadının yüz ve elleri dışında vücudunun hiçbir yerine bakması caiz değildir. Yüz ve ellere bakmak ise fikhî açıdan ihtilaflı bir konudur. Ancak şu nokta bilinmelidir ki, kadının yüz ve ellerine bakmak caiz olsa bile tahrik edici olmadığı ve zevk alma niyetiyle bakılmadığı takdirde caiz olur ancak, aksi halde mutlaka haramdır. Aynı şekilde kadının da erkeğin vücuduna bakması câiz değildir. Bununla birlikte erkeğe bütün bedenini örtmesi farz değildir.

Bu konuda dikkati çeken husus bakmanın ardından gelen zararlı sonuçlardır ki, ayet ve hadislerde bunlara değinilmiştir.

Ayet-i kerimede olan "zalıke ezka lehüm" (Bu onların arınması için daha iyidir) cümlesi şunu bildiriyor ki, bakmayı sınırlamaktan, örtünme ve iffeti vurgulamaktan ve emretmekten hedef, hikmetsiz bir sınırlama icat etmek değil; bilakis hedef insanoğlunun ruhunun temizlenmesi, ailevi ve sosyal ahlak bozukluklarından korunmasını sağlamaktadır. Yukarıdaki ayetin nazil oluşu hakkında tefsir kitapları şöyle yazmaktadır:

"Peygamber'in (s.a.a) zamanında ensardan bir genç erkek Medine sokaklarının birinden geçerken gözü güzel bir kadına takıldı. Kadının güzelliği onun dikkatini çekti. Kadının peşine takılıp biraz yürüdü. Gözü kadında olduğu sırada duvarda olan bir taş veya cam parçası yüzünü çizdi. Yüzünün kanı elbisesine dökülmüş bir halde Peygamber'in (s.a.a) huzuruna gelerek olayı Peygamber'e anlattı. Bu sırada Cebrail inip mahrem olmayan erkek ve kadınların birbirlerine bakmasını yasaklayan "Kul li'l-mü'minine yeğüzzu min ebsarihim... " ayetini getirdi."[2]

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Bakmak, şeytanın zehirli oklarından bir oktur. Nice bakış var ki, uzun bir hasrete sebep olur."[3]

İmam Sadık'ın (a.s) sözünde iki husus dikkati çekiyor:

1. Husus: Bakmak, şeytanın eliyle atılan zehirli bir oktur. Zehirli ok yalnızca isabet ettiği noktayı değil, zehiri bütün bedeni etkilemektedir. Bakmak da bunun gibidir. Göz bir manzaraya baktığında eseri sinirler vasıtasıyla beyne intikal eder ve oradan da vücudun cinsel şehvetle ilgili organlarına sirayet eder. Fert bu tahrikler neticesinde başka günahları yapmayı düşünür. İmam Sadık'ın (a.s) başka bir hadisde buyurduğu gibi:

"Arka arkaya sürekli bakmak, şehvet tohumunu kalbe serper. Ve bu, bakmanı fitneye itme için kafidir."

2. Husus: Bakmanın, işlenen bu haramdan dolayı tesiri ve ahiretteki azabı dışında daima göz otlatan adam, gözü görüp arzuladığına ulaşamamasından kaynaklanan moral bazukluğu (asabilik), hasret ve üzüntüye düşer olur. Ve bu durum bazen bir nevi deliliğe dönüşür. Vurguna

uğrayan aşıkların intihara teşebbüs etmeleri gibi olayların başlangıç noktası şüphesiz bakmaktır.

Bakış, iki ayrı cinsten olan namahrem erkek ve kadının gayr-i meşru irtibatının sağlanması yolundaki ilk kıvılcımdır. Onun ardından ise yakıcı bir ateş gelir. Bu yüzden İslam, tahriklerin önü alınması ve istenmeyen sonuçların doğmaması için bakmayı haram ve yasak etmiştir.

Şia ve Ehl-i sünnet kaynaklarında, Hz. Peygamber'in (s.a.a) Hz. Ali'ye (a.s) şöyle buyurduğu zikredilmiştir:

"Bakışına bakış ekleme (istemeden vuku bulan); birinci bakış senin içindir (caizdir) ikinci bakışa ise hakkın yoktur (caiz değildir)."[4]

Diğer bir hadiste ise şöyle yer almıştır:

"Birinci bakış senin içindir (istemeden olduğu için caizdir), ikinci bakışa hakkın yoktur (caiz değildir), üçüncü bakış ise helak olmaya yol açar."[5]

Başka bir hadiste şöyle okuyoruz:

"Fazl b. Abbas güzel yüzlü bir genç idi. Bir gün Resulullah ile birlikte merkep üzerinde hareket ederlerken Husamiye adlı bir kadın gelip ondan bir soru sorduğunda Fazl ile bakışmaya başladılar. Peygamber (s.a.a) eli ile Fazl'ın yüzünü çevirdi ve amelen iki namahremin birbirine bakmasını önledi."[6]

Kısacası, birçok hadiste yer alıp fakihlerin de fetva verdikleri gibi eğer aniden erkeğin gözü namahrem bir kadına ilişirse bakmaya devam etmemeli ve gözünü çevirmelidir; aksi takdirde günâh işlemiş olur.

Haram bakıştan ve her türlü günahattan kaçınmak imanını sağlamlaşmasına ve güçlenmesine sebep olur, ruh ve nefsin temizliğine yol açar. Bu hususta birçok hadis vardır. Örneğin, İmam Sadık'tan (a.s) şöyle nakledilmiştir:

"Bakmak, şeytanın zehirli oklarından biridir. Allah'ın rızası için ondan kaçınana, Allah lezzetini

tadacağı bir emniyet ve iman bağışlar."[7]

Peygamber'den (s.a.a) şöyle nakledilmiştir:

"Allah, gözü bir kadının güzelliklerine takılıp da ona bakmayan her müslümanı, lezzetini tadacağı bir ibadete muvaffak eder."[8]

Göz sarkıntılığının cezası hakkında da İmam Sadık'tan (a.s) şöyle bir hadis rivayet edilmiştir:

"Her kim günaha gözünü daldırır ve sonra tövbe etmezse, kıyamet günü Allah, onun gözünü ateşle doldurur."[9]

Kadının Erkeğe Bakması

Buraya kadar erkeğin, namahrem kadına bakması hakkında konuştuk. Şimdi ise kadının namahrem erkeğe bakmasını yasaklayan hadislerle bakalım.

Yüce İslam Peygamber'i (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Gözünü kocasından başkasıyla veya herhangi bir namahreme bakmakla tatmin eden kadına Allah'ın gazabı artar ve amellerini zayi eder."[10]

Yukarıdaki hadis "Müstedrek" kitabında şöyle nakledilmiştir:

"Gözünü, mahrem olmayana bakmakla doyuran kadına Allah'ın gazabı şiddetlenir..."

Bu hadiste evli ve kocasının olması kaydı yoktur. Sünni ve Şii kaynaklarında az bir farkla nakledilen başka bir hadis ise şöyledir:

"İbn-i Ümmi Mektum" adında bir adam Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna girmek için izin istedi, Peygamber'in hanımlarından Ayşe ve Hafsa onun yanında idiler. Resulullah (s.a.a) onlara: "Kalkın, odanıza girin." diye buyurdu. Onlar, "o kördür." dediler. Peygamber (s.a.a): "O sizi görmüyorsa siz onu görüyorsunuz." buyurdu.[11]

Zikredilen ayet ve hadislerle dayanarak bütün İslam fakihleri erkeğin yabancı kadına ve kadının yabancı erkeğe bakmasının haram olduğuna hükmetmişler ve bunu dinin zaruriyatından saymışlardır.[12]

Fakihler arasında bir tek ihtilaf konusu, yüz ve ellerin istisnası hakkındadır. Bazı fakihler yüz ve ellere (bileğe kadar) şehvetle bakılmazsa ve fitneye düşme korkusu da olmazsa bir sakıncası yoktur, demişlerdir. Ama eğer lezzet ve şehvet kastıyla bakılırsa yüz ve ellere bakmak bile bütün fakihlerin görüşünce haramdır.[13] Ve bu konuda kadın ve erkek arasında hiçbir fark yoktur. Neticede, erkeğin mahrem olmayan kadının saç ve vücuduna bakması ve bunun tersi ve şehvetle yüz ve ellerine bakması her durumda haramdır.

İstisna Yerler

Yukarıdaki hükümden fıkıh ve hadis kitaplarında yazıldığı üzere bazı yerler istisna olunmuştur. Tabii bunun da sınır ve şartları vardır. Bu yerler şunlardan ibarettir:

1 - Bir adam, evlenmek istediği bir kız veya kadının güzelliklerine, saç, yüz, eller ve ayaklar gibi vücudunun bazı yerlerine şu şartlarla bakabilir:

a) Zevk almak kastı olmazsa.

b) Bakmak daha çok bilmek ve tam olarak tanımak kastıyla olursa. Bildiklerine bir şey artırmazsa tabiatıyla caiz olmaz.

c) Onu tanıması için yeterli olacak kadar bakmakla yetinmelidir.

d) Kız ve kadının kendisiyle evlenmeyi kabul edeceğine ihtimal vermelidir. Buna göre, evlenme teklifini reddedeceğini bilirse bakması câiz olmaz.

e) Erkek, eş bulmak kastıyla kadınlara bakamaz. Yalnız nazarındaki biri hususunda bakması söz konusu olabilir.

f) Bilfiil o kadınla evlenmesi sakıncalı olmamalıdır. Örneğin, kadın başka birinin iddetinde olmamalıdır.

Yukarıdaki hükümler bir kadının bir erkeğe bakmasında da geçerlidir.

2- Kitap ehli olan Hristiyan ve Yahudi kadınlara ve hakeza kitap ehli olmayan diğer kâfirlerin kadınlarına bakmak şu şartlarla caizdir:

a) Lezzet ve şehvet kastı olmazsa.

b) Günâh ve harama düşme korkusu olmazsa.

c) Sadece, o kadınların âdet ve gelenekleri üzere açık bıraktığı yerlere bakmak caizdir.

3- Soy veya süt emme ile meydana gelen yakınlık sebebiyle evlenmesi caiz olmayan kadınlara (mahremlerin) bakması. Örneğin: Anne, kız kardeş, kız, hala, teyze, sütkardeşi vb. (Bunlar Nur suresinin 37. ayetinde sayılmıştır. Bu ayet-i kerime'nin tercümesi önceden geçti.)

4- Doktor veya hasta bakıcısı hastaları muayene etmek için zaruret gereğince namahreme bakabilir ve vücuduna dokunabilir. Ancak bunun için de bazı şartlar belirtilmiştir. Örneğin:

a) Kadının müracaat edebileceği bir kadın doktor bulunmazsa.

b) Bakmak veya dokunmak, hastalığın gereği olursa.

c) Teşhis araçlarını kullanmak mümkün olduğu takdirde dokunma veya bakmaya hakkı yoktur.

d) Bakılması caiz olan yerde yalnızca zaruret miktarıyla yetinmelidir. O miktarı aşmak caiz değil.

5- Boğulmaktan, yanmaktan ve diğer kazalardan kurtarma durumlarında da hüküm aynıdır ve yine herhangi bir zaruret icabı dokunması gerekiyorsa yukarıdaki istisnaya girer.

6- Buluş çağına erişmemiş çocuklara bakmak normal bir ölçüde olup şehvet ve heves kastı olmazsa haram değildir. (Tahrir-ül Vesile, c.2, s.243-245)

Yukarıda söylenen yerlerde mutlak olarak bakmanın câiz ve sakıncasız olduğu düşünülmemesi için bu açıklamayı yaptık. Görüldüğü gibi istisna yerleri bazı şartlarla sınırlanmış ve onu aşmak

Allah'ın sınır ve hududunu aşmak olup şu ayetin belirlediği hükmün kapsamına girer:

"Kim Allah'a ve Peygamber'ine başkaldırır ve sınırlarını aşarsa, onu temelli kalacağı cehenneme sokar." (Nisa/14)

İffet ve Şeref

Bakmanın hükmünü, sınır ve hududunu açıkladıktan sonra ayet-i kerime avreti koruma ve iffetli olama konusuna değinmiştir:

"Müslüman erkek ve kadınlar, avretlerini korusunlar."

Avreti korumak, ister hadislerde geldiği gibi[14] başkalarının görmesinden korumak anlamında olsun veya ister geniş bir manada sınırı aşmamak ve her türlü günden korunmak anlamında olsun, erkek ve kadınlara yöneltilen ortak bir hükümdür, ve karı koca dışında bir istisnâsı yoktur. Şöyle ki, müslüman erkek ve kadına, avretini diğer erkek ve kadınların görmesinden korumaları farzdır. Kadının avretini erkeklerden koruması farz olduğu gibi diğer kadınlardan da koruması farzdır; erkek hakkında da aynı hüküm geçerlidir. Yani, aynı ve ayrı cinsin bu açıdan bir farkı yoktur. Kadın ve erkeğe avretini diğerlerinin görmesinden koruması farz olduğu gibi diğerlerinin de aynı veya karşı cinsten onları bir insanın avretine bakması haram ve yasaktır.

Dikkat edilmesi gereken husus şu ki, iffet sınırını korumak insanın temizlik, iffet ve takvasının ve onun hayvanlara olan üstünlüğünün belirtisidir. Bu hususu açıklayan ayette geçen "zâlike ezka lehum" cümlesidir. Evet, günahın rezalet ve pisliğinden, cinsel sapıklıklardan ve ahlaki çöküşten emniyette olmak isteyen bir toplum, erkek ve kadın arasında bir perde icad etmelidir.

Buraya kadar, zikredilen hükümlerde (bakmaktan kaçınmak ve avreti örtmek) erkek ve kadın müşterektirler. Şimdi konusu olacak olan mevzu yani örtünme ahkâmı sadece kadınlara mahsusdur.

Örtünme Mevzusu

Kısacası: (Ve-l yezribne bi khumurihinne ala cüyubihinne...) ayet-i kerimesinin açıkça beyanına göre müslüman kadınların, başörtüleri ile baş, boğaz, göğüs ve diğer süs yerlerini yabancı

bakışlardan korumaları farzdır. Şimdi ayet-i kerimenin mealinin daha da aydınlığa kavuşması için bazı nokta, ve kelimelerini izah edelim:

Lügatçıların dediğine göre "Khumur", "Khimar"ın çoğulu olup eşarp ve başörtüsünden ibaretdir.

"Khimar" kadının, başını örttüğü başörtüsüdür. Ve bir şeyi örten örtüye de "khimar" denmektedir. Dolayısıyla ayetin meâli şöyle olur: "Kadınlar başörtüleriyle boğazlarını örtsünler." (Ekrab-ul Mevarid)

"Khimar" kadının yüzüne sarkıttığı örtüdür. Ve Cubbaî'ye göre, kadınların başörtülerine denmektedir.[15]

Bir şeyi örten her şeye khimar denilmektedir. Kadının "khimar'ı, başını örttüğü örtüdür. (Mu'cem-ül Vasi) Khimar'ın manasını bilmek için tefsir ve lügat kitaplarından verdığımız bu örneklerle yetiniyoruz.

Her halükârda, ayetten anlaşılan anlam şudur: Müslüman kadınlar yabancı gözlerden gizli kalmak için başörtülerini boyun, yaka ve göğüslerine salmalıdırlar. İslam fakihleri demişler ki: "Bu ayetten, kadının yüzünü örtmesinin farz olduğu anlaşılmamaktadır. Çünkü ondan söz edilmemiştir. Ayette sadece baş ve yakayı örtmekten söz edilmiştir." [16]

Ayetin sonraki kısmı da hadislerde beyan olan tefsir ve izah gereğince bu anlamı daha da güçlendiriyor. Bu kısmın meali şöyle: "Kadınlar kendiliğinden görünen, açığa çıkandan başka ziynetlerini göstermesinler" [17]

Toplumlarda kadının normalde açık bıraktığı kısım yüz ve elleridir ki, genelde hayat koşulları, tanışma, hukukî meseleler, toplumsal çalışma ve faaliyetler gereği örtülmez. Hadislerde yer aldığı, fakih ve müfessirlerin de söylediği gibi kendiliğinden görünen ziynetten maksat, kendiliğinden görünen ziynet yerleridir; yoksa ziynet kendi başına bahis konusu değildir.[18]

Şuna dikkat edilmeli ki, yüz ve ellerin örtünme hükmünden istisna olunması zaruret gereği olup kadına büyük bir zorluk çıkarmamak içindir.

Kısacası, kadının örtünmesi hakkında şunları söyleyebiliriz:

a) Kadının örtüsünün kocasına karşı herhangi bir sınırı yoktur.

b) Baba, evlat, kardeş, dayı ve amca gibi mahremler için baş, boğaz, kollar, eller ve ayakları açık bırakıp örtmeyebilir.

c) Yabancılar karşısında yüz çemberini ve bilezik yerinden aşağıya elleri açık bırakabilir.

Yukarıdaki ayetin gereğince kadının tüm bedeni örtmesinin farz olmadığı istisna yerlerinden biri de cinsi meselelerin bilincine varmayan ve mümeyyiz olmayan çocuklardır. Yine kadın, karşı cinsin kendisine hiç bir şekilde meyil ve eğilimi olmayacak derecede yaşlı olursa örtünmesi gerekmez.[19]

Ayetten anlaşılan başka bir nokta ise şu ki, müslüman kadınların diğer bir müslüman kadının yanında örtünmeleri gerekmez. Bunun mana ve mefhumu şu ki, müslüman olmayan kadınların yanında gizli güzelliklerini göstermemelidirler. Bu hükmün felsefesi, hadislerde de değinildiği gibi, müslüman olmayan kadınların takvasız olduklarından, müslüman kadınlarda gördüklerini kocalarına anlatmak; neticede yabancı erkekleri, müslüman kadınları düşünmeye sevk etme ihtimalinin olmasıdır. Ama çoğu fakihler ayetin mefhumunun delaletini yeterli bulmadıkları için bunun haram değil mekruh olduğu inancındalar. [20]

Kadınların Tahrik Edici Hareketleri

Ayetin müslüman kadınlara başka bir hatırlatması da yürüyüş ve davranışlarının, dikkat çekmeyecek bir şekilde olmasıdır:

Ali bin İbrahim'in tefsirinde şu açıklamaya yer verilmiştir:

Kadın, ayaklarına takılan bileziklerin (halhalların) sesi işitilmesi için ayaklarını birbirine vurmasın. Bellidir ki, bu ayetten maksat kadınların, erkekleri kendilerine meyillendirecek ve erkeklerin, özellikle bekar gençlerin ruhlarında etki bırakacak tahrik edici hareketlerden uzak durmalarıdır.

Bu ayet ve Peygamber'in hanımlarına hitap eden Ahzab/32. ayet müslüman kadınlara, İslam'dan önceki cahiliyet devri kadınları gibi, gösteriş yapmamalarını ve bundan kaçınmalarını

hatırlatıyor.

Aslında insanların ruhunda ve toplum ahlakında kötü etki bırakan her çeşit elbise, giyim, süs ve kadının yabancı birinin şehvet ve şeytani meyillerini uyandırmak amacıyla yaptığı herhangi bir hareket İslam dini açısından kötü bir davranış olarak kabul edilmiş, kınanmış, bazı kısımları haram ve bazı kısımları ise mekruh bilinmiştir. Ve bu hususta bir çok hadisler de vardır.

Kısacası, İslam'ın insan nesli üzerindeki ahlaki ve makul kontrolü ve toplumun genel iffetine ciddi bir şekilde önem vermesi, bu derin emirlere ve zarif nüktelere göre amel etmeyi gerektirmektedir.

Tövbe

Ayetin sonunda Allah'a ve İslam'a doğru genel bir dönüş ve tövbeden söz edilmiştir.

Bu emir, cahil insanların, sapık ve zevke düşkün erkek ve kadınların tövbe eder, takva ve iffet erkânını gözeterek doğru bir yolu tutmaya karar verdikleri takdirde İslam'ın muhabbet bağrının ve Allah'ın merhamet kapısının kendilerine açık olduğunu ifade etmektedir. Bilindiği gibi insanlar iyilik ve temizlikte aynı seviyede değildirler. Herhangi bir sebep yüzünden, ister ailevi eğitim yetersizliği, ister kötü ortam ve propaganda araçlarının fesadı körüklemesi veya iç ve dış faktörlerin neticesinde olsun günah ve sapıklık tuzağına düşen nice insanlar vardır. Bunlar, bedbahtlık ve felaket için yaratılmadıklarını bilmelidirler. Onların içlerinde var olan ilahi fitrat ve vicdanları, daima Kur'an'ın hidayeti ve salih kimselerin kılavuzluğu onları tövbe etmeye sevk etmektedir. Bir de bakarsın ki, onlar da sağlıklı bir düşünce ve kalbî bir eğilim sonucu cahilce tutku ve taklitlerden kurtulmuş insanca ve temiz bir hayat yolunu seçerek şaşkınlık ve sapıklık vadisinden saadet ve ebediyet caddesine yönelmişlerdir.

* * * * *

"Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına ve müminlerin kadınlarına dışarı çıkarken üstlerine örtü almalarını (cilbablarını kendilerine yakınlıştırmalarını) söyle; bu onların hür ve namuslu bilinmelerini ve bundan dolayı incitilmemelerini daha iyi sağlar. Allah bağışlayan ve merhamet edendir." (Ahzab: 59)

Bu ayette cilbab, müslüman kadına tavsiye olunmuş ve kadınların iffet, vakar ve şahsiyetli tanınma ve zevk düşkünlerinin eziyetinden korunmalarını sağlayan bir vesile olarak tanımlanmıştır.

Müfessirlerin tümü bu ayetin, müslüman kadına hicap ve tesettürü farz kılan ayetlerden biri olduğunda ittifak içindeler. Bu ayet başıboş gençlerin, müslüman kadınları rahatsız etmeleri hakkında nazil olmuştur.

Ali bin İbrahim'in Tefsir'inde şöyle geçer: Ayetin inme nedeni şudur ki, müslüman kadınlar akşam, yatsı ve sabah namazı için camiye gidip Peygamber'le cemaat namazı kılıyorlardı. Bazı gençler onların yolunun üzerinde oturup onları rahatsız ediyorlardı. Bu yüzden yukarıdaki ayet indi ve bu eziyetleri engellemek için müslüman kadınları İslami tesettüre riayet etmeye davet etti."[21]

İbn-i Cevzi bu hususta Süddi'den şöyle naklediyor:

"Fasık kimseler, gece evinden dışarı çıkan kadınları rahatsız ediyorlardı. Örtülü bir kadını gördüklerinde bu kadın, hürdür deyip onu takip etmiyorlardı. Ancak örtüsüz olduğunu gördüklerinde onu takip ederek rahatsız ediyorlardı."[22]

Bu ayet-i mübarekede iki konu hakkında konuşacağız:

1 - Çoğulu "celabib" olan "cilbab" kelimesinin manası, bu kelimenin sözlüklerde yer alan ve halk arasında kullanılan anlamı.

2 - Kadınların iffetli tanınmasında ve fırsat peşindeki zevk düşkünlerinin tecavüzünden korunmasında örtünmenin rolü ve başka bir deyişle, hicabın felsefesi.

Cilbabın Anlamı:

Bu kelimenin sözlük anlamını bilmemiz, ayet-i kerimenin asıl maksadını anlamamız için faydalı olacaktır.

Şimdi, muteber lügat ve tefsir kitaplarına müracaat ederek cilbabın anlamını araştıralım:

Zemahşeri "Keşşaf" adlı tefsirinde cilbabı şöyle açıklamıştır:

"Cilbab, kadının başına attığı başörtüsünden büyük ve cübbeden küçük, geniş bir elbisedir."

İbn-i Abbas'tan şöyle nakledilmiştir:

"Cilbab, yukarıdan aşağıya bedenin tümünü kapsayan bir aba ve örtüdür."

Lisan-ül Arab şöyle diyor:

"Cilbab, gömlek ve başörtüsünden geniş, abadan kısa bir örtüdür ve kadın onun ile baş ve göğsünü kapatır."

Diğer lügatçılardan da, kadının kendini örttüğü (çarşaf ve cübbe gibi) örtüye kadının cilbabı söylendiğini nakletmiştir."

Kurtubi'nin tefsirinde ise şu açıklama mevcuttur:

"Cilbab, başörtüsünden daha büyük bir elbisedir. İbn-i Abbas ve İbn-i Mes'ud onun âbâ anlamında olduğunu kabuletmişler, bazıları da onu, başörtüsü diye tanımlamışlardır. Doğrusu ise, cilbab bütün bedeni kapsayan bir elbisedir."

el-Mu'cem-ül Vasit'te cilbab için şu manalar zikredilmiştir: "Entarı, tüm bedeni örten bir örtü, başörtüsü, çarşaf ve âbâ."

Mu'cem-u Mekaiys-il Lügat'ta şöyle geçer: "Cilbab, entariye denir."

Ekrab-ül Mevarid'de ise şöyle yazılmış:

"Cilbab, entaridir; veya melefeden küçük genişçe bir elbisedir. Kadının, diğer elbiselerini altında gizlediği örtüye denildiği de nakledilmiştir."

El-Müncid'de şöyle gelmiş:

"Cilbab, gömlek veya geniş bir elbisedir."

Larus şöyle yazıyor: "Cilbab kadınların geniş elbisesi veya çarşafı, kadınların elbiselerinin üzerine örttükleri örtüdür. Yatan birinin üzerine örttüğü melefeye de denir."

Mecma-ul Beyan'da da şöyle yer almıştır:

"Cilbab, kadının bir iş için evden çıktığında, baş ve yüzünü örttüğü bir örtüdür."

Ve diğer bazı müfessirler cilbab için başörtüsü, örtü, elbise ve gömlek manalarını nakletmişlerdir.

Tefsir-i Tibyan'da İbn-i Abbas ve Mücahid'den şöyle nakledilmiştir:

"Celabib cilbabın çoğuludur ve kadınların başörtüsü anlamındadır. Kadın evden bir iş için çıktığında baş ve yakasını onunla örter.

Hasan'dan da şöyle nakledilmiştir:

"Cilbab, tüm bedeni örten ve yüze sarkan bir elbisedir."

Ehl-i Sünnet'in muasır alimlerinden olan Sabunî de: "Bütün müfessirler cilbabın vücudun tüm âzasını örten bir örtü olduğu görüşündedirler." [23] diye yazıyor.

Başka tefsir ve lügat kitaplarında da yukarıdaki manaya benzer manalar geçmektedir.

Celabib'in anlamını belirlemek için bu kadar araştırmayla yetiniyoruz. Lügatcılar ve müfessirlerin bu kelimededen ne anladıkları aydınlığa kavuşması için yukarıda geçen sözlere dikkat etmek gerekir. Onlardan nakledilen sözlere iyice dikkat edilirse cilbabın baş ve boyunu örten başörtüsünden, başka bir şey olduğu anlaşılmaktadır ki bu, çeşitli örf ve adetlere göre bazen cübbe, bazen çarşaf ve bazen de başka bir şekilde olabilir. Bu elbisenin özelliği, onun dar ve bedene yapışkan olmayıp vücudun güzelliklerini örtecek bir şekilde geniş ve uzun oluşudur. Kadın, bu elbiseyi giyerek kendini yabancı erkeklerin dikkatini çekmeyecek bir hale sokar. Buna göre vücudun hacmini gösteren örtünmenin yeterli olmadığı, vücudun azasını örtmenin yanı

sıra, vücudun cazibelerini de örten bir örtünmenin gerekli olduğu ortaya çıkar.

Hicabın Felsefesi

Önceden de söylediğimiz gibi mezkur ayetin son bölümünde "bu iş onların tanınıp incitilmemeleri için daha uygundur." diye buyurarak örtünmenin felsefesine değinilmiştir. Bunu şöyle açıklayabiliriz:

a) Örtünmenin, müslüman kadının saygınlık ve şahsiyetindeki tesiri

b) Örtünmenin saldırı ve eziyetlerden muhafazadaki rolü

Kadın ve erkek, genel insani temeller açısından eşit olmalarına rağmen kadının, kendi türüne mahsus olan incelik ve kibarlığı açısından erkeğe kıyasla hissedilen ve inkâr edilemez bir farkı var. Erkeğin de erkeklik açısından gönül bağlaması ve göz gezdirmesi inkâr edilemeyecek bir gerçektir. Hadislerde "el-mer'etü reyhanetün", yani "Kadın bir çiçektir." diye geçmektedir. Bu, kadının yaratılışı açısından ne kadar ince ve hassas bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Böyle bir yapıya sahip olan bir varlık eğer gereğince muhafaza edilmezse, aklın ve dinin belirlediği sınırlar dâhilinde korunmazsa çiçek gibi solup özelliğini yitirecektir.

Bu zarafet, incelik ve güzelliği kadına veren ilahî hikmet üzerine kurulu yaratılış sistemi, kadındaki iffet eğilimini daha bir güçlü kılmıştır. Hadislerden, kadındaki iffet ve hayâ eğiliminin erkektekinin on katı fazla olduğu anlaşılmaktadır. (Mekarim-ül Ahlak, s.238) İşte örtünme bu ilahî fıtratın bir tezahürü ve nişanesi mesabesindedir.

Elektirik kablosunun iki müspet ve menfî kutbu çıplak bırakıldığında yangın ve ölüm icat eder. Ama uygun bir şekilde kullanıldığında hayat için gerekli olan birçok araçları devreye sokar. Yine kadın ve erkek arasında sınırsız ilişki kurulur da, bu ilişkiler engellenmezse dünyayı fesat ve felakete sürükler. Ama dini ölçüler çerçevesinde mâkul ve mantığa uygun sınırlamalarla hareket edilirse kadın ve erkek arasındaki ilişkiler insan neslinin bekâsına, ilerlemesine ve kemala doğru yükselmesine neden olur.

İklim ve geleneklere uygun bir nevi hicabın bütün asırlarda kadın ve kızlar arasında var olup günümüzde de devam etmesi ve tarihte varlıklarını sürdürebilmiş uygarlıkların sürekli olarak

kadın ve erkek arasında belirli sınırlamalar koymaları sözümüzün doğruluğunu gösteren tarihi bir delildir.

Kur'an-ı Kerim, kadının toplumdaki onur ve itibarını sağlayan etkene değinerek müslüman kadınları makamına uygun örtünmeye davet ediyor. Onların, iffet ve hicap örtüsüyle kendilerini örtmeleri zevk düşkünlerinin kendilerini rahatsız etmelerine ve sarkıntılık yapmalarına engel olur. Bunun karşısında adeta piyasaya sunarcasına kendini süsleyen, güzelliğini herkese göstererek dikkatleri üzerinde toplayan kadın, bu işiyle kendi değerini düşürmüş, kendini alçaltmış, onur ve şerefini yitirmiş olur.

Kısacası Kur'an-ı Kerim pekiştği müslüman kadınlardan tavır ve davranışlarında insanlığa iffet ve iman örneği olmalarını istemektedir.

* * * * *

"Ey Peygamber'in hanımları, sizler herhangi bir kadın gibi değilsiniz. Allah'tan sakınıyorsanız edalı konuşmayın, yoksa kalbi bozuk olan kimse kötü şeyler ümit eder; daima ciddi ve ağırbaşlı söz söyleyin, evlerinizde oturun, eski cahiliye de olduğu gibi açılıp saçılmayın." (Ahzab/32-33)

Peygamber (s.a.a) Hanımlarının Ağır Sorumluluğu

Bir insanın sorumluluk haddini, onun içtimai konumu belirler. Buna göre, akrabalık veya evlilik yoluyla Peygamber'e (s.a.a) yakınlığı olan bir ferdin, belirgin bir içtimaî konuma sahip olduğundan sorumluluğu daha ağırdır ve halkın da ondan beklentisi daha çoktur. Bunun için, Peygamber'in hanımlarından da beklenen, diğer kadınlara örnek olacak derecede iffetli olmalarıdır. Bu hususta İmam Bakır'dan (a.s) şöyle rivayet edilmiştir:

"Onların sevap ve azapları iki kattır." (Tefsir-i Kumî)

Örneğin, din aliminden beklenen, halkın herhangi birinden beklenenden daha çoktur. İslam'ın hakim olduğu bir ortamda müslüman kadından beklenen, gayr-i İslami bir ortamda yaşayan bir kadından beklenenden daha çoktur. Sevap ve azap da bu çerçevede değişebilir.

Hükmün Peygamber Efendimizin Hanımlarına Mahsus Olmayışı

Bu ayette Peygamber'in (s.a.a) hanımlarına yönelik zikredilen görev ve sorumluluklar onlara

özgü olmayıp diğer kadınlar için de geçerlidir. Aralarındaki tek fark şu ki, Peygamber'in (s.a.s) hanımları diğer kadınlara nazaran sorumlulukları daha ağır olduğu için çok daha dikkatli olmaları gerekir.

Bazı müfessirlerin de söylediği gibi İlahi ahkâm önce Peygamber'in ailesine iniyor, daha sonra başkalarına bildiriliyordu. Hicap ve iffet konusunda da aynen böyle olmuştur. (Revai-ül Beyan c.2, s.379)

Kadının Yabancı Bir Erkek İle Konuşması

Ayette geçen "yumuşak ve çekici konuşmayın" hükmünün gereğince Peygamber'in hanımları ve müslüman kadınların yabancı erkeklerle yumuşak ve çekici bir tarzda konuşmaları yasaklanmıştır. Çünkü kadının yumuşak bir tarzda konuşması fesada yol açabilir.

Ama ciddi konuşmak, yabancı erkeğin kalbinde ona karşı bir isteğin oluşmasını önler. Bu yüzden müslüman kadınların mahrem olmayan erkeklerle konuşmaları ciddi ve zaruret miktarınca olmalıdır.

Tokalaşmak ve Şakalaşmak

Peygamber'in, şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

"Yabancı bir kadınla tokalaşan kimse kıyamet günü zincirle bağlanmış bir halde gelir ve ateşe atılır. Allah, yabancı kadınla deyip gülen kimseyi her kelimesi için bin yıl hapsedecektir." [24]

İSLAMİ TESETTÜR NASIL OLMALIDIR?

Tesettür Arapça bir kelime olup setr kökünden gelmektedir. Sözlük anlamı örtünmedir.

Tesettür Arapça bir kelime olup setr kökünden gelmektedir. Sözlük anlamı örtünmedir. Dinî ve fikhî bir terim olarak ise, daha çok kadınların örtünmesi hususunda kullanılır.

Kur'an-ı Kerim, Müslüman kadının örtünme hükmünü beyan ederken bunun farz olduğunu vurgular. Şöyle buyurur: "Mümin kadınlara de ki: Bakışlarını kıssınlar, iffetlerini korusunlar,

açıkta olanlar dışında ziynetlerini açığa vurmasınlar..."

Allâme Tabatabaî gibi müfessirlerin çoğu, örtünme gerekliliğinden istisna edilen açıkta olan ziynetlerden maksadın o ziynetlerin takıldığı yerler olduğunu söylemişlerdir. el-Keşşaf tefsirinin sahibi şöyle der:

"Ayette ziynetlerin takıldığı yerlerinin değil de kendilerinin zikredilmiş olması, örtünmenin önemini vurgulamak içindir. Çünkü ziynet, genelde bedenin namahremlerin bakması caiz olamayan yerlerinde olur. El ve ayak bilekleri, gerdan, pazı, kulak ve baş gibi... Dolayısıyla ziynetlerin açığa vurulması caiz olmayınca ziynetlerin takıldığı yerlerin açığa vurulması da hayli hayli caiz olmayacaktır. Keza, bedenin belli yerlerinde olmasından dolayı ziynetlere bakmak caiz olmayınca o yerlerin kendisine bakmak da hayli hayli caiz olmayacaktır."

Şimdi şu soruyla karşılaşıyoruz: İslâmî tesettüre riayet edilebilmesi için bedenin ne miktarı veya hangi ziynet yerleri örtülmelidir? Çünkü ziynet yerlerinden bir kısmının örtülmesi ya mümkün değildir ya da zorluk ve sıkıntıya sebep olmaktadır. Meselâ eller yüzük, mahallidir. Bunlar da birer ziynettir. Eğer elleri ve yüzü örtmek farz olursa, Müslüman kadın için çok sıkıntılı ve zor olur. Bu yüzden Kur'an-ı Kerim, söz konusu ayet-i kerimede, bedenin bazı uzuvlarını tesettürün gerekliliği kapsamının dışında tutmuştur. O uzuvlar, kendiliğinden açıkta olan ve örtülmesi zor ve sıkıntılı olan ziynet yerleridir.

Buradan hareketle müfessirler, bu konuda İmam Sadık'tan (a.s.) rivayet edilen hadise de dayanarak ayet-i kerimede kendiliğinden açıkta olan ve görünen uzuvlardan maksadın yüz, eller ve ayaklar olduğunu söylemişlerdir. Nitekim bazı hadislerde, yüzük gibi açıktaki ziynetlerin de örtülmesi gerekmediği ifade edilmiştir. Dolayısıyla doğal olarak açıkta olan yüz, eller ve ayakların örtülmesinin gerekli olmadığı kesinleşmiş oluyor. Şu sonuca varıyoruz ki İslâm açısından yüz, eller ve ayaklar dışında bedenin tamamının örtülmesi gerekir. Bu, İslâm'ın kesin hükümlerinden biridir ve bu hususta bir ihtilâf söz konusu değildir.

Buraya kadar kısaca örtünmenin farz oluşunu ve sınırları belli olmuştur. Hemen belirtelim ki bu hususta şer'i açıdan bir kısıtlama söz konusu değildir. Tesettürün şekli ve türü, örfe ve toplumsal şartlara bağlı bir şeydir. Tabiatıyla da örflerin ve toplumsal adabın farklılığı nedeniyle bir toplumda çarşaf giymek, bir toplumda başörtüsü ve pantolonla birlikte manto giymek, bir başka toplumda da burka vs. giymek en iyi tesettür sayılmaktadır. Nitekim zaman ve şartların

da bu konuda etkisi vardır. Bir zamanda geleneksel tesettürlere önem verilirken, toplumsal ve kültürel şartların değişmesiyle bir başka zamanda geleneksel giysilere olan ilgi ve alâka azalabilmekte ve modern tesettürler tercih edilebilmektedir.

Buna göre; kadınların giysisi ve tesettürü, toplumdan topluma, ülkeden ülkeye ve hatta şehirden şehre değişebildiği gibi zamandan zamana da değişebilir. Ancak şer'i açıdan değişmemesi ve her zaman sabit kalması gereken şey, tesettür ve örtünmenin aslıdır; şekli ve türü değildir.

Dolayısıyla Müslüman kadın, yaşadığı muhitin örfü ve toplumsal adabına uygun biçimde giyinerek de İslâmî tesettürünü koruyabilir. Çünkü İslâm, Müslüman kadının tesettürü ve elbisesinin türünü, şeklini, rengini ve modelini belirlememiştir; bu hususların seçimini, örfler, toplumlar, zamanlar ve mekânlara göre Müslüman kadına bırakmıştır. Aynı şekilde, tesettür ve elbisenin rengi ve diğer özellikleri hususunda da toplumsal adap ve gelenekler belirleyicidir.

Şer'i açıdan önemli olan, tesettürün tam ve istenilen düzeyde olmasıdır; renginin, türünün ve şeklinin hiçbir önemi yoktur. Nitekim İslâm'ın ortaya çıktığı ilk yıllarda Arap kadınları, başörtülerinin uçlarını başlarının üstüne atıyor veya arkalarına sarkıtıyorlardı. Neticede yakaları ve gerdanları açık kalıyordu. Bunun üzerine Kur'an-ı Kerim, Müslüman kadınlara, başörtülerinin uçlarını yakalarına sarkıtmalarını ve böylece gerdanlarını örtmelerini emretti. Fakat başörtüsünün rengi, şekli ve detaylarıyla ilgili bir açıklamada bulunmadı.

Buna göre tesettürün seçimi, kadına bırakılmış bir konudur. Ancak bu bağlamda dikkat edilmesi gereken bir husus vardır. O da şudur: Tesettürün türü ve şekli, tesettürün felsefesi ve hikmetine aykırı olmamalıdır. Müslüman kadın, şanına ve metanetine yakışır elbiseler giymelidir; şanına ve metanetine yakışmayan, tesettürün felsefesi ve hikmetine aykırı olan küçük düşürücü ve vücut hatlarını belli edici dar elbiselerden uzak durmalıdır.

Dipnotlar

[1]- Nur/30-31.

[2] - Vesail-üş Şia, c.17, s.139

[3] - Vesail-üş Şia, c.17, s.138.

[4] - Sünen-i Ebi Davud, c.2, s.246; Revai-ul Beyan Fi Ayat-i Ahkam-il Kur'an, c.2, s.151;
Tirmizi ve Ahmed'den naklen:

"Bakmak, tekrar etmeye değmez. Çünkü ilk bakışın lezzeti bakan içindir. İstekle bakılan ikinci
bakış ise onun zararınadır."

[5] - Vesail-üş Şia, Nikahın mukaddime babları, bab: 104, Hadis:3. Başka bir hadiste de şöyle
geçer: "(İstekle bakılan) ikinci bakış bakanın zararınadır, üçüncü bakış ise onu helak ve
mahveder.

[6] - Revai-ul Beyan, c.2, s.156, Buhari ve Müslim'den naklen.

[7] - Vesail-üş Şia, c.7, s.139.

[8] - Revai-ul Beyan, c.2, s.152, Müsned-i Ahmed'den naklen.

[9] - Vesail-üş Şia, c.7, s.14.

[10] - Vesail-üş Şia, c.7, s.72.

[11] - Vesail-üş Şia, c.7, s.172; Müstedrek-ül Vesail, s.468; Zemahşeri'nin Keşşaf tefsiri, Ebu
Davud'dan naklen Nesai ve Ahmed, Mekarim-ul Ahlak, s.233.

[12] - Cavahir-ul Kelam, c.29, s.75, yeni baskısı.

[13] - Cevahir-ul Kelam; Revai-ul Beyan, c.2, s.157.

[14] - Tefsir-i Ali bin İbrahim, c.2, s.101, Hadis İmam Sadık'tandır (a.s).

[15] - Tefsir-i Tibyan, c.7, s.43.

[16] - Ahkâm-ul Kur'an, Mukaddes-i Erdebili, s.544.

[17]- Ahkâm-ul Kur'an, s.544

[18] - Ahkâm-ul Kur'an, s.544

[19] - Ali bin İbrahim Tefsiri, c.2, s.102.

[20] - Haşiyeli Urvet-ül Vüska

[21] - Tefsir-i Kumi,c.2, s.366

[22] - Revai-ul Sabunî, c.2, s.377, Suyuti'nin ed-Dürr-ül Mensur'undan naklen

[23]- Revai, c.7, s.378.

[24]- Vesail-üş Şia, c.7, s.143